

EVA-MARIJA BAST

SNOVI
LUJA
VITONA

Prevela s nemačkog
Dušica Milojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Eva-Maria Bast

DER TRAUM DES LOUIS VUITTON

Copyright © 2024 Piper Verlag GmbH, München

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

SNOVI
LUJA
VITONA

Prvi deo
1835–1838.

*Anšaj, malo planinsko selo u blizini Lavan sir Valuza,
proleće 1835.*

Ptica je zacvrkutala. Pridružila joj se i druga, pa i treća, i uskoro je vazduh ispunila ptičja pesma. U svojoj sobici, u potkrovlju jednostavne drvene kolibe, trinaestogodišnji Luj Viton otvorio je oči. Nasmehio se. „Evo me, dolazim“, prošaputao je, uveren da su ptice svoju radosnu, veselu pesmu namenile upravo njemu. „Ej, ti“, činilo mu se da mu govore, „proleće je. Sviće. Ustaj i izlazi napolje. Sunce samo što nije izašlo, a ti toliko voliš svetlost.“

Tiho, da ne probudi šest godina mlađeg brata Kloda Režija, s kojim je delio sobicu u potkrovlju, Luj se izvukao ispod tankog pokrivača. Skinuo je pidžamu i obukao pantalone od grubog smeđeg materijala, koji ga je uvek pomalo bockao, i košulju, od koje ga je svrbela koža. Na noge je navukao čarape koje je njegova dvadesetogodišnja sestra Mari Viktorin već toliko krpila da od prvobitnog tkanja jedva da je ostalo nešto. A onda je sišao niz stepenice. Sa svakim pokretom Luj se bojao da ne napravi neki šum, a u najgorem slučaju da ne privuče pažnju maćehe

Mari Korone, koja bi u takvim slučajevima svojim groznim, hladnim i neprijatno visokim glasom povikala: „Luju! Jesi li to ti? Odmah dolazi ovamo da mi pomogneš!“ Nije podnosio njenu blizinu, pa čak ni zvuk njenog glasa, jer je srce odmah počinjalo da mu neprijatno ubrzava, a grlo bi mu se steglo. Da bi umakao od nje, sve više je bežao u svet svojih snova – pa zato često ne bi ni čuo kad od njega nešto zatraži. Ona je tu njegovu zamišljenost tumačila kao drskost, što je već umelo da mu donese dobre batine.

Ali ma koliko da je stvarnost bila hladna i siva, Lujev svet iz snova bio je pun svetlosti i radosti. Bio je to svet u kome su živeli pre nego što im je pre tri godine umrla majka. Luju je tada bilo deset godina i skoro da je umro od tuge zbog ovog teškog gubitka. Imao je osećaj da mu je život završen. Sa *ma-man* su iz njihovog života nestali ljubav, lakoća i sva radost. Posle njene smrti područje Žire, u kojem je već petu generaciju živela njegova porodica, Luj nije više osećao kao domaće i zaštitničko, već prvi put kao hladno, teško, ograničavajuće i mračno. A posle godinu dana tugovanja sve je postalo još i gore – otac se ponovo oženio, groznom ženom, a tuzi koja ih je i dalje sve obuzimala doprinela je i stvarno zatrovana atmosfera. Njegova maćeha Mari Korone prema svima se ponašala loše – počevši od Lujevog oca, jednostavnog mlinara, od koga je očigledno očekivala da joj omogući život u luksuzu. Mari Korone, koja je na Lujev užas imala isto prvo i drugo ime kao i njegova prava majka, bukvalno je isisavala život iz njihovog oca, stalno je ogorčeno mislio Luj. Brinuo je za oca, koji je, dok je majka bila živa, bio srećan čovek i prosto je blistao, a sada se pretvorio u sopstvenu senku. Ovako utonuo u misli, Luj se došunjabo do kućnih vrata. Tiho ih je otključao – ključ je, kao i uvek, bio u bravi – i izvukao se napolje. Napolju su ga odmah obuzeli predivni zvuci Žire. Cvrkut ptica pojačao se u pravi koncert slavlja, žuborenje rečice Anšeron i njenih vodopada koji su okruživali njihov ribnjak svedočilo je o ogromnoj moći

prirode, dok je blago šuštanje lišća u šumi na njega delovalo umirujuće, kao i ravnomerna škripa vodeničnog točka, koji je bez prestanka obavljao svoj posao i pomoću koga je porodica prisvojila snagu prirode. Luj je na tren zatvorio oči i u potpunosti upio u sebe ptičju pesmu, a onda ih je ponovo otvorio i požurio do svog omiljenog mesta, male uzvišice s koje se pružao očaravajući pogled na dolinu. Odatle je želeo da posmatra kako sunce izlazi nad Žirom. Luj je smatrao da ništa čoveku ne pruža toliku nadu kao izlazak sunca. Nije li svaki novi dan obećanje? Ne nudi li svaki novi dan predivnu priliku koju treba iskoristiti?

Uprkos strmom usponu, Luj je stigao do uzvišice ne zadržavši se mnogo, a sve to zbog svakodnevnog fizičkog rada. Prepun očekivanja, seo je na kamen na kome je uvek sedeo i duboko je disao. Kako je samo vazduh bio svež! Blagi miris zemlje i šume davao mu je osećaj da je kod kuće, a laki miris tek procvetalog prolećnog cveća osećaj nade. Ponovo je na trenutak zatvorio oči, a kada ih je ponovo otvorio, horizont je već bio plamenocrven. Toliko je upečatljiv bio prizor da nikad nije mogao sit da ga se nagleda! Kakav je neverovatan poklon prirode dobijao svakoga jutra! Kako je samo bio bogat!

Luj je uzbuđeno gledao kako se sunce penje sve više i budi život u svemu. Kakav magični trenutak! Malo kasnije sunce će zaplesati sa senkama, vešto će slikati svetlosne prizore na šumskom tlu dok kroz granje bude bacalo svoje blistave zrake. Svetlost, pomislio je Luj po ko zna koji put, svetlost je pravi umetnik.

On, međutim, nije imao više vremena. Ako vatra u kaminu ne bude gorela pre nego što mu maćeha ustane, opet će biti batina. Ali u tom jutarnjem času, sav ispunjen zracima nade izlazećeg sunca, Luj nije ni na trenutak sumnjao da će i ovog novog dana s njom izaći na kraj, a možda čak od nje moći malo da zaštiti i oca, brata i sestru.

Vraćajući se kući – pri čemu kolibu u kojoj se rodio nakon majčine smrti nije više mogao da nazove domom – sakupljao

je grančice veselo zviždućući. Ako Mari Korone ipak primeti da je već izlazio, mogao bi da se pravda da je izašao da skupi drva. To je radio svakoga jutra, a ona ga još nikad nije uhvatila u laži. Opasnost je pritom bila zaista veoma mala – Mari Korone bila je zahtevna koliko i lenja i nikad joj nije palo na pamet da prerano ustane.

Kuća se zaista još nije probudila, kroz prozor je samo video da je njegova starija sestra Mari Viktorin kod štala. Njen zadatak bio je da pomuže koze, pokupi jaja i nakon toga da pripremi doručak. Luj je smatrao da je starijoj sestri ipak najteže, jer se Mari Korone prema njoj ponašala kao prema služavci. Maćeha joj je zagorčavala život kako god je mogla. Čak su i Lujeva mlađa sestra, devetogodišnja Mari Rozali, i njegov mali brat Klod Reži, morali mnogo da rade. Dvoje malih naročito se bojalo zle maćeha. A Luj se, kao najstariji brat, osećao odgovornim. Hiljadu puta radije bi sam podneo grdnju, pa čak i batine, nego da mora da gleda kako Mari Korone grdi i tuče njegovog brata i sestre. To prosto nije mogao da podnese.

Više sati kasnije, kada je sunce bilo u zenitu, Luj je počeo da slaže drva pred kućom. Mada je slaganje drva bilo svakodnevni posao, Luj je postupao brižljivo, s pažnjom, i prepun poštovanja prema materijalu. Prsti su mu prelazili preko kore drveta, duboko je udisao miris sveže nacepanih drva, a ponekad bi brojao i godove i po njihovoj debljini gledao da li je godina bila posebno hladna ili topla. Koliko je čudesno što postoji to drvo koje raste u šumama na oba planinska lanca koja okružuju njihovo jezerce. Drvo služi za loženje – u njihovom domu, ali i u livnicama i kovačnicama u okolini, koje proizvode čelik i liveno gvožđe.

Pored toga, njegov otac je od drveta pravio najčudesnija umetnička dela. Fransoa Gzavje Viton bio je talentovani umetnik i tokom dugih zimskih meseci, kada bi ponekad zbog

velikog snega bili odsečeni od okoline, ranije je često sedeo pored kamina i svojoj deci pokazivao kako se delje drvo. Luj je pritom zapanjeno gledao kako drvo pod očevim veštim rukama menja svoj oblik. Bile su to predivne zime! Satima bi ludovali napolju, a kad se vrate kući smrznuti, majka bi ih čekala s vrućim mlekom, u kaminu je gorela vatra, a otac je sedeo ispred kamina i deljao drvo. Deca su se zabavljala bacanjem drvenih opiljaka u vatru. Kako su samo lepo mirisali!

Ali ta su vremena prošla. Mari Korone nije dozvoljavala da njen muž delje u kolibi, govorila je, sa onim svojim tipičnim kiselim izrazom lica, da tako samo pravi đubre.

Udubljen u ovakve misli, Luj se preplašeno trgao kada se iznenada neko zakašljao iza njegovih leđa. Okrenuo se i video nepoznatog čoveka.

„Dobar dan“, rekao je gospodin, elegantno odeven u najfiniju čoku. „Ti si sigurno Luj?“

„D... da“, promućao je dečak, „ali ko ste vi?“

Nepoznati se nasmejao. „Zar me stvarno više ne prepoznaješ? Pa ja sam vaš stari komšija Kleman.“

„Kleman?“ Luj je buljio u njega. Bio je to mladić iz susedstva kome se nekada mnogo divio. Kleman je bio oko deset godina stariji od njega i Luj se stalno ugledao na njega, ali pre četiri godine Kleman je iznenada otišao.

Da putuje i izučiti zanat, objasnio mu je otac, a Luj je odlučio da i on jednom krene na takvo putovanje. A sada se ovaj Kleman, dakle, zaista vratio potpuno preobražen.

„Pa, mali, zaista, dosta si buljio u mene“, rekao je Kleman.

„Iz... izvini. Ali toliko si se promenio. Šta si to radio?“ Pa-žljivo je odmerio nekadašnjeg komšiju, od glave do pete. Kosa mu je bila lepo očešljana i nosio je crni cilindar. Pantalone i jakna bile su mu od najfinije čoke, brada potkresana u bradicu, a brkovi razdvojeni i uvijeni. A cipele! Nisu to bile glomazne i nezgrapne cipele s klinovima kakve se nose u brdima, već do visokog sjaja uglancane čizme od kože, koje su delovale tako

meko da bi se Luj najradije bacio na zemlju pred Klemana da ih opipa.

Kleman je, međutim, Luju uputio tajanstven osmeh, nagnuvši se nad njega da mu došapne: „Pariz. Bio sam u Parizu. Gradu svetlosti.“

„Gradu svetlosti?“ Ovaj naziv odmah je u Luju probudio duboku čežnju. „Zašto ga tako zovu?“

Kleman mu je namignuo. „Mogu da ti preporučim samo jedno – idi tamo, pa vidi sam. Dovoljno si odrastao. A dovoljno si i jak.“

Luj je, međutim, hteo da se usprotivi i kaže da to nije moguće. Ali onda je progutao sopstvene reči jer se iz njegove unutrašnjosti uzdigla slika koju je mislio da je odavno zaboravio i začuo je glas – majčin glas. Video je majku kako kleči pred njim, drži među dlanovima njegovo buc masto dečачko lice, gleda ga prepuna ljubavi i kaže: „Uspećeš u svemu čega se poduhvatiš, dušo moja mila. Imaš neverovatnu snagu. Samo ne smeš da prestaneš da veruješ u sebe i u svoje snove, čuješ li me?“

Luj se nije više sećao za šta ga je tačno majka u tom trenutku ohrabivala. Ali osećaj koji je ova rečenica u njemu stvorila nikad nije zaboravio. Uvek je mogao da ga prizove kada bi se osetio usamljeno ili nesigurno. A vratilo mu se i još jedno sećanje. U svojim poslednjim satima, kada je bilo jasno da će je teška bolest odneti, majka je decu pozvala sebi, jedno po jedno, po starosti. Luj je bio drugi. Uzela ga je za ruku, pogledala u oči, očima koje u međuvremenu behu postale prevelike za njeno usko, upalo lice, i rekla: „Dečko moj, oduvek mislim da si veoma poseban. I da možeš da postigneš sve što hoćeš. Obećaj mi da će tako i biti.“

„Obećavam ti“, uzvratio je, dok su mu se niz obraze slivale suze. Bile su to poslednje reči koje su razmenili. Klemanov povratak morao je nešto da znači, došlo je vreme da to obećanje ispuni. Šta ga uopšte još zadržava ovde? Odgovornost prema bratu, sestrama i ocu, naravno, ali nije li upravo zbog njih

morao da se usudi da ode? U potragu za boljom budućnošću – za sebe, ali i za njih. *Ti si veoma poseban, nemoj to da zaboraviš*, kazala mu je majka. A nije li to značilo i da samo on može da pronade izlaz za sebe, brata i sestre? Ako mu pođe za rukom da u Parizu nađe svoju sreću, jednoga dana će se vratiti ovako kao što se sada vratio Kleman i povešće brata i sestre.

„Ej“, vratio ga je u stvarnost Kleman. „Šta je bilo? Je l' ti maca pojela jezik? Stvarno, mogu samo da te ohrabrim da potražiš sreću. Trenutak ne bi mogao biti bolji. Znaš, mali, sopstvenim očima sam video Tri slavna, a posle toga sve je postalo još bolje.“

„Aha. A šta su to Tri slavna?“

Luj se nije stideo da postavi ovo pitanje. Bio je ponosan što ga je majka, pored nastave koju je imao u školi, još mnogo toga naučila. Ali ipak je bilo i stvari koje nije znao. Znao je, međutim, da je svojim pitanjem upao u zamku sujetnog Klemana. Zato što je, zahvaljujući njemu, ovaj mogao ponovo da se pohvali svojim znanjem. Zapravo, Kleman se malo potapšao po grudima i uzviknuo: „To ne znaš?“, da bi zatim samodopadljivo dodao: „Pa da, nije ni čudo, jer još nikada nisi izašao iz ove rupe. Tri slavna je naziv koji Parižani koriste za tri dana u julu 1830. kada su svrgnuli kralja Šarla i na presto postavili novog kralja Luja Filipa.“

„A šta su imali protiv kralja Šarla?“, upitao je Luj.

„Pa“, nastavio je Kleman, „ukratko, hteo je da građanima oduzme njihova prava i da ta prava veže samo za plemstvo, da ograniči slobodu štampe i da ukine biračko pravo.“

Luj, doduše, nije znao ni šta je sloboda štampe, ni šta je biračko pravo, ali nekako mu je ipak bilo neprijatno da se još i o tome rasputuje. To će već i sam ustanoviti. Umesto toga, zaključio je: „A to Parižani nisu hteli da dopuste?“

„Tačno tako“, potvrdio je Kleman blistavih očiju. „Tu je baš imalo šta da se vidi, ja kad ti kažem. Tri dana je u Parizu bilo pakleno. Građani su izašli na barikade, čak se i pucalo.“

Luj se naježio. To ga je podsetilo na majčine priče o ratovima koji su se u XVI i XVII veku vodili u Žiri, kada su i Švajcarci, i Španci, i Francuzi polagali pravo na tu zemlju. Naposljetku je ratove dobila Francuska i tako je okrug u kome su živeli od 1678. bio deo Francuskog carstva. Majka je pričala da su ratovi tada baš opustošili njenu lepu Žiru i opominjala ga je: „Gledaj, Luju, pohlepa i zavist uvek donose samo nevolje i patnju.“

Očigledno je u Parizu bilo mnogo nezadovoljstva, tako da se upitao da li je taj grad zaista cilj kome vredi težiti. Njegov sagovornik kao da mu je naslutio misli.

„Ništa ne brini“, rekao je. „To je odavno prošlo. Ali rekao sam ti da je od tada sve postalo bolje. Novog kralja i zbog toga zovu kraljem građana, jer je pristupačan i ljubazan prema narodu. Pod njim je Pariz ponovo postao takav da čini čast svom nazivu, Grad svetlosti.“

Luj je klimnuo glavom i ponovo se bacio na slaganje drva. Onda je još jednom nakratko zastao i pogledao nekadašnjeg komšiju.

„Hvala ti, Klemane. Poslušaću te, krećem na put već sutra ujutro.“

Tokom poslednje noći provedene kod kuće Luj Viton nije oka sklopio. Pri treperavoj svetlosti sveće napisao je dugačko pismo ocu i još jedno Viktorin – koje je bilo namenjeno svoj braći i sestrama – jer je trebalo da im ga ona pročita.

Oba pisma, pa i ono za oca, stavio je pored Viktorininog jastuka, tiho se ušunjavši u sestrinu sobu. Samo tako je mogao da bude siguran da Mari Korone neće pronaći pismo i zapleniti ga, što bi sasvim sigurno uradila ako bi ga našla na kuhinjskom stolu. Reči namenjene ocu bile su nemilosrdne prema maćehi, a prepune saosećanja prema ocu, bratu i sestrama. Mari Korone nikada ne bi dopustila i prosledila takvo pismo.

Grlo mu se steglo kada je zamislio kako se Viktorin ujutru budi i nalazi pisma. Biće to strašno za sve njih, a naročito za Rozali i Kloda, dvoje najmlađih. Ali nadao se, ne, bio je siguran, da će ga oni razumeti.

Pre nego što je otišao, na trenutak je zastao pored kreveta svog brata i sestara. Naposletku, kod Kloda Režija, svog malog brata. Kako je prelepo i nedužno izgledao u snu. Luj bi mnogo voleo da ga poljubi u ružičaste obraze, ali nije se usudio. Ako bi ga time probudio, njegov lepi plan bi propao. Zato je samo pored njega stavio svoju pračku, kojom je Klod uvek moljakao da se igra, i u mislima je rekao: „Zbogom, mali, i oprosti mi što više ne mogu da te štitim. Ali doći ću po tebe i ponudiću ti bolji život. To ti obećavam.“

A onda je trinaestogodišnji Luj Viton uprtio svoj zavežljaj i nijednom se ne osvrnuvši napustio dolinu u kojoj su njegovi preci živeli već pet generacija.

2

Dve godine kasnije – dolazak u Pariz u jesen 1837.

Sve se neprestano menjalo. Boje, zvuci, mirisi, slike. Na Lujevom dvogodišnjem putovanju do Pariza stalno su se smenjivali različiti utisci. Jedino je ostajao postojan žubor rečice Anšeron, koji ga je pratio na putu do francuske prestonice. Dalje i sve dalje – i kada je rečica odavno promenila ime i postala široka reka, on je nastavio da prati njen neprestani žubor – i to mu je davalo sigurnost da je i dalje povezan sa zavičajem. Zavičajem na samom istoku zemlje, usred brda, na prirodnoj granici sa Švajcarskom, u kome je život bio težak i oskudan. Leti je bilo vrelo, a zimi ledeno, a jednostavno građene kuće i sirotinjska odeća slabo su ga štitile od toga. Ipak, Luju sve to nikada nije smetalo; naprotiv, nisu li vrela leta i ledene zime bili još jedan dokaz moći i snage prirode, kojoj se upravo zbog toga toliko divio?

I dok je tako išao kroz predele, uvek duž reke i u pravcu severozapada, mislio je da ga je taj teški život i ojačao. Da li je zaista tako da okruženje u kome odrasta obeleži čoveka? Luj je ponekad sam sebi izgledao kao ova nesavladiva brda

sa divljim potocima i dubokim šumama. Nesavladive poput planina bile su njegova volja i hrabrost, a možda i njegova telesna građa. Mašta mu je bila poput divljih potočića, bio je to svet njegovih snova koji su neprestano izvirali i stvarali nove slike. Slike blistavog grada, mirnog sveta – i njega usred svega toga. A šume su bile duboke kao njegove misli, jer dok je Luj koračao, misli su mu putovale sve dalje i postajale su sve dublje. Upijao je sve što vidi, oseti, okusi ili omiriše, činio je to intenzivno i razmišljao je o tome. Spustio se na obalu reke da bi osluškivao žubor vode kao kad je bio dete, satima je posmatrao ples leptira na cvetu i pitao se kako je moguće da je leptir tako prelep i kako li ova čarobna životinjica opaža njega, to jest čoveka.

Mnogo je bio sam, ali prilikom svog pešačkog putovanja Luj je često sretao druge mlade momke. Obučare, bojadžije, šeširdžije, bačvare, kolare, kovače, limare, sobare, stolare i klesare, koji su pešice krenuli preko svoje zemlje. Zajedno s njima umeo je povremeno da prenoći u gostionicama, a gostioničar bi mu ponekad ponudio smeštaj, hranu i malu platu u zamenu za njegove usluge. Zahvaljujući ocu, bio je izuzetno vešt u radu s drvetom, što su gostioničari i te kako znali da cene. Uvek bi ostao dok ne sakupi dovoljno novca da neko vreme može da nastavi putovanje, pa je zato dve godine potrajalo dok najzad nije prešao granicu gradskog područja Pariza. Pešice je prešao četristo sedamdeset kilometara i pritom je mnogo sazreo. Poštanske kočije su neprestano prolazile i mada je Luj u početku čežnjivo gledao za njima – takvim poštanskim kočijama mogao je u Pariz stići za pet dana – ipak je brzo postao zahvalan na tome što za njega, zapravo, cilj predstavlja sam put.

Video je i naučio zaista mnogo, a nekako je imao i osećaj da ga je putovanje pripremilo i osposobilo za dolazak u Pariz. A onda je najzad stigao, u taj mnogohvaljeni Grad svetlosti, o kome je tokom putovanja čuo i više od onoga što je Kleman uspeo da mu ispriča pri kratkom susretu. Svaki put Luj je

dobijao potvrdu da je Pariz magičan. Kada je ušao u grad, bio je posebno lep letnji dan, kao da je Pariz obukao svoju najlepšu odeću da bi mladiću pozeleo dobrodošlicu. Pa ipak, Luj je bio iznenađen i pomalo razočaran kada se našao u skoro seoskom okruženju – razgledajući unaokolo, video je beskrajne njive, vrtove, pa čak i mlinove, a usred ove idile ni u kom slučaju nisu išli drumovi, već uske, ugažene staze. Bio je tu čak i maleni potok, zbog kog je u njemu proključala misao da je i ovde ponovo povezan sa svojom kućom. Luj je uz uzdah seo na jedan poveći kamen. Pariz je zamišljao kao mnogo veličanstveniji i mondenkiji, ali ovo što je zatekao suštinski se razlikovalo od onoga što je očekivao posle Klemanovih oduševljenih priča i opisa svojih saputnika. Ljudi nisu bili obučeni ni izbliza tako otmeno kao Kleman, koji se vratio iz Grada svetlosti. Luj je video jednostavno odevene zanatlije, štaviocce kože koji su držali životinjske kože u potoku, a nešto malo dalje radile su bojadžije. Pomislio je da to baš gadno smrdi.

Nije sebi dopustio da se još više razočara. Možda su njegove predstave bile veličanstvenije od stvarnosti, ali, kao prvo, sada je ovde, a ceo ovaj put nije prešao i sav ovaj napor uložio da bi se sad pokunzio. A kao drugo, ako su snovi beskrajni, ali stvarnost nije, čovek ipak može da radi na tome da stvarnost prilagodi snovima, zar ne? Donekle ohrabren, krenuo je napred, samo da bi odmah zatim bio stavljen na još težu probu. Upravo je stigao do četvrti Fobur Sen Marso i preplašeno se trgao, jedva dišući. U kakav je užasni predeo ovde dospao? Grad svetlosti, malo sutra! Ovde je bilo užasno tesno i mračno, kuće su stajale zbijene tako da je između njih na tle padao jedva poneki zračak svetlosti, pogotovo što su se ivice krovova gotovo dodirivale i na taj način formirale neku vrstu nadstrešnice nad ulicom. I tu je užasno smrdelo. Svuda su se gurala sirota, iscrpljena stvorenja u ritama. Požurio je dalje, a onda stao kao ukopan, udišući vazduh tako požudno da mu se na tren zavrtilo u glavi. Stigao je do Sene, a na njenoj sredini

video je ostrvce na kome se uzdizala ogromna katedrala, od čije je lepote i ljupkosti zastajao dah. To mora da je Notr Dam, katedrala o kojoj su mu na putovanju pričali, srce i duša Pariza. Luj je na tren stajao kao gromom pogođen. Ako je to srce i duša Pariza, razmišljao je, ipak je stigao na pravo mesto, bez obzira na najpre seoska, a zatim mračna predgrađa koja je na svome putu morao da pređe.

Zbog čega Pariz nazivaju Gradom svetlosti, još, doduše, nije ustanovio. Ali nije bilo nikakve sumnje da je Pariz grad protivrečnosti.

Hrabro i pun poriva za delanjem, Luj je prešao najbliži most koji ga je odveo na Il de la Site, a time i do katedrale, uveren da se tamo, oko te predivne bogomolje, širi Pariz koji je tražio. Nešto kasnije bio je prinuđen da užasnut uvidi da je svet oko ove veličanstvene katedrale skoro još gori nego u onoj četvrti kroz koju je prethodno prošao. Ako je to uopšte moguće, ovde je bilo još tešnje, mračnije, vazduh je bio još kužniji, a ljudi još bedniji. Nizale su se kuće boje blata, čiji su drveni prozori i vrata bili toliko izjedeni crvima ili truli da su se na nekim mestima prosto raspadali i otpadali, a mirisalo je na trulež i na đubre koje se gomilalo na ulicama. Ljudi su delovali bolesno, siromašno i iscrpljeno, kašljali su i pljuvali krv. Luj je video više staraca koji su očigledno živeli na ulici i svoj jadni život vodili među kojekakvim krpama – kako uopšte preživljavaju zimu? Jedan od njih prekopavao je gomilu kuhinjskih otpadaka i iz nje izvlačio nešto nedefinisano, što je jeo. Koliko li je samo morao biti gladan! Iza njega je neki čovek po prljavom tlu vukao za kosu dete koje je jecalo. Devojčici su nožice bile krvave i gorko je plakala, ali čovek je na to reagovao samo udarcima. Sledeći svoj impuls, Luj je hteo da pomogne detetu, ali u poslednjem trenutku setio se nečeg boljeg. Poznavao je ljude kao što je ovaj i znao je – on će se najpre nakratko povući, a zatim će najverovatnije sve to još više raspiriti njegov bes, što će malena

kasnije morati da iskusi na još gori način. Upravo takva bila je i njegova maćeha. Iznenada se u njegovo vidno polje probila plava, vitka žena. Bila je viša od njega, mnogo viša, tako da ju je gledao pravo u raskošni dekolte. Ovaj pogled je verovatno trebalo da ga uzbuđi, ali Luj je osetio samo žestoko gađenje prema tako jeftino na pazar iznesenoj ženstvenosti. Tu nije bilo ničeg od onoga što je njemu bilo važno. Sve grubo i očigledno, a ne suptilno i višeslojno.

„Šta gledaš?“, pitala je plavuša. „Možeš jednom da me uvatiš za sisu za deset sua.“

„Pustite me da prođem!“ Luj je upravo hteo da se progura pored vitke žene, kada ga je ova iznenađujuće snažno uhvatila za ruku. „Ni gledanje nije džabe“, kazala je, a glas joj najednom više nije bio primamljiv i sladak, već tvrd i hladan. „A gledao jesi, i te kako. Plaćaj, jer ću u suprotnom dovesti Antoana, a onda nek ti se Bog smiluje.“

Luj, doduše, nije znao ko je taj Antoan, ali nije baš imao ni neku želju da ga upozna. Ali nije uzalud odrastao u Žiri, tom tvrdom, oštrom kraju, koji i svoje stanovnike čini tvrdim i oštrim. Okrenuo je glavu i pogledao plavušu u oči, toliko ledenim i prezrivim pogledom da ga je ova naglo pustila.

„Ma u redu je“, promrmrljala je i požurila da se udalji njišući zadnjicom.

Luj je na trenutak odahnuo, ali onda je osjetio kako u njemu narasta gorčina. Šta ako onog Pariza za kojim je dve protekle godine čeznuo uopšte i nema? To je nemoguće. Naposljetku, svako, ali apsolutno svako koga je sreo mnogo je lepo pričao o Parizu. Mora da postoji i neka druga strana Pariza, i on će je pronaći. Već i samo zbog brata i sestara. Prošle su dve godine otkako ih je video, dve godine u kojima su bili izloženi podlostima Mari Korone, kao što je i ona mala devojčica koju je maločas video bila izložena očevoj grubosti. Obećao im je da će brinuti o njima, da će ih dovesti ovde. I održaće obećanje!

Ponovo mu je pred oči izašlo majčino lice: „Ti možeš da postigneš sve što hoćeš“, šaputala mu je. „Veruj u svoje snove, čuješ li? Ostvariće ti se.“

„Da“, mislio je Luj. Neće prestati da veruje u svoje snove. I neće prestati da traži. Negde mora da postoji i to predivno mesto o kome svi tako lepo govore!

3

Luj je bio u pravu: grad njegovih snova je postojao i on ga je otkrio kada je sa druge strane ponovo prešao i napustio Il de la Site. Zapanjili su ga Luvr, Tiljerije, išao je Ulicom Rivoli, izgrađenom pod Napoleonom I, sve dalje u pravcu zapada, i prošao je pored kraljevske palate. Mrak četvrti kroz koje je prošao ustupio je mesto burnom, blistavom životu. Elegantno odevene dame i gospoda šetali su ulicama ili bi seli u kafee i restorane da nešto popiju ili pojedu. Mnogi su sedeli napolju, ispred kafea, uz kafu i kroasan, zabacili bi glavu i sa uživanjem puštali da im topli zraci pariskog sunca greju lice. Svi, ali stvarno svi, smešili su se i zračili najvećim zadovoljstvom. I Luj, koji je ponovo povratio samopouzdanje, sada se smešio, dok je umiren išao dalje, sve dalje. Gledao je prodavnice s raskošnim izlozima, izloge malo uvučene ispod kolonada, tako da otmene dame i po lošem vremenu mogu da idu od prodavnice do prodavnice a da ne pokvase noge. Čak ni brojni građevinski radovi nisu remetili idilu, bio je to znak napretka. Jasno se moglo raspoznati da će ovde svuda nastati još više raskošnih kuća, sve jedna veća i luksuznija od druge. I vazduh je tu bio bolji. Nije, doduše, mogao da se uporedi sa svežim planinskim vazduhom njegovog zavičaja,

ali bio je mnogo prijatniji od zagušljivog smrada koji je Luj bio primoran da udiše u onim mračnim četvrtima. Pa da, mislio je Luj, ovde je bilo ono pravo. Stigao je na cilj. Znao je on to, a i majka je bila u pravu. Čovek mora samo da veruje u svoje snove i da ne zbunjujući se sledi cilj. Tada se snovi ostvaruju.

Luja je i dalje pratila sreća – uspelo mu je da odmah pronade čist i jeftin pansion u kome je mogao da provede naredne noći, dok je preko dana tražio mesto šegrta. Kada mu je odlučna gazdarica, čim je stigao, na dobro izribani kuhinjski sto stavila činiju čorbe, stomak mu je приметно zakrčao. Činija se prebrzo ispraznila. Upravo je hteo da strpa u usta i poslednju kašiku, koju je s mukom pokupio sa dna, kad je za sto kraj njega seo drugi gost. „Na proputovanju si, mladiću“?, upitao ga je sagovornik, vitak, elegantan gospodin, za koga bi Luj rekao da je u srednjim dvadesetim.

„Ne“, odvratio je dečak iz Anšaja, zavirljivo gledajući u činiju čorbe što se puši koju je gostioničarka servirala i drugom gostu. „Nadam se da ću ovde naći posao.“

„Snažnom momku kao što si ti to bi trebalo da bude lako“, procenio je gost i sa zadovoljstvom počeo da kusa supu.

„Ali ja ne tražim samo posao“, rekao mu je Luj, „već da me neko primi za šegrta.“

„E pa, ni to neće biti problem“, bio je siguran sagovornik. „Uzgred, ja sam Rafael“, nastavio je pruživši Luju ruku preko stola.

„Luj“, odgovorio mu je šesnaestogodišnji mladić i stegao pruženu ruku. „A vi, jeste li vi na proputovanju?“

Rafael je klimnuo glavom i dodao: „Da, samo nekoliko dana. Otac mi učestvuje u izgradnji prve železničke pruge u Parizu.“

„O“, rekao je Luj, pošto je to na njega ostavilo veliki utisak. „A gde je to gradilište?“

„U blizini vrta Tivoli“, uzvratio je mladić koji je dotle takođe pokusao svoju čorbu i kao i Luj pre njega sa žaljenjem gledao u činiju. A onda je dodao: „Ali to više nije gradilište. Gotovo je.“

„Ne znam gde je vrt Tivoli“, priznao je Luj, dodajući u svoju odbranu, „tek sam stigao“.

Rafael očigledno nije čuo njegovu primedbu ili ju je ignorisao, već je samo nastavio: „Sutra će na svečano puštanje pruge u rad doći čak i kraljica.“

„Voleo bih i ja da dođem“, uzdahnio je Luj. „Još nikad nisam video kraljicu.“

„Hajde onda da sutra odemo zajedno.“

„Zar čovek može tamo tek tako da se pojavi?“, sumnjičavo je upitao Luj.

„Naravno da ne“, složio se Rafael. „Ali sa uzvišice iznad puta je dobar pogled.“

„Onda smo se dogovorili!“, uzviknuo je Luj, prepun radosti. Pre nego što je poručio čorbu, prebrojao je novčiće u svojoj kožnoj kesi i zadovoljno je ustanovio da će mu biti dovoljno za naredne tri nedelje. Potraga za mestom šegrta moći će da pričeka pola dana.

„Dogovoreno“, potvrdio je Rafael i podigao ruku da od gazdarice zatraži još jednu čorbu. Luj nije hteo sebi da priušti takav luksuz.

Sunce je obasjavalo radosna lica radoznalaca koji su se u četvrtak, 24. avgusta, 1837. okupili na maloj uzvišici u blizini železničke stanice u Parizu, u nadi da će prisustvovati puštanju železničke pruge u rad. Mada je znao da neće sresti kraljicu, Luj je ustao već u zoru, jer su mu cipele bile vrlo zaprljane prašinom s drumova. Očistio ih je tako da sijaju, a i odeću je očetkao koliko se dalo. To će mu sigurno koristiti i u kasnijim pokušajima da nađe mesto šegrta. Posle više sati stajao je pored Rafaela i još mnogo radoznalaca i čekao Mariju Amaliju od Napulja i Sicilije, nećaku Marije Antoanete – što je doznao od Rafaela – one kraljice, koja je za vreme Francuske revolucije pogubljena sa svojim suprugom, kraljem Lujem XVI. Ljudi od poverenja Marije Amalije su, nasuprot tome, najpre podržavali

revoluciju, pa su čak bili i članovi revolucionarnog kluba jakobinaca. Luj Filip je prvo pobjegao u Švajcarsku, i zaustavivši se na više mesta, konačno, na poziv kralja Ferdinanda III od Sicilije, stigao u Palermo, gde se 25. novembra 1809. oženio njegovom ćerkom. Pošto je Napoleon abdicirao, ovaj se par, koji je prvih pet godina braka proveo u Italiji, vratio u Francusku. Luj Filip se pokazao kao vrlo blizak narodu – između ostalog, njegova deca išla su u državne škole – a nakon svrgavanja Šarla X, postao je kralj Francuza, božjom milošću i voljom naroda. Kada mu je Rafael sve to ispričao, Luj je pri ovom pripovedanju imao dubok osećaj zadovoljstva, kao i uvek kad mu pođe za rukom da uklopi dva dela slagalice – Luj Filip je, dakle, bio taj o kome je njegov komšija Kleman tako lepo govorio kada mu je preporučio da takođe ode u Pariz i tamo nađe sreću. Sada će, dakle, i on odmah videti tog čudesnog francuskog kralja.

„Eno ih“, oduševljeno je povikala masa. Luj je sa strahopoštovanjem gledao raskošnu kočiju koju su vukla četiri bela konja, a pratila četa konjanika. „Kraljica, kraljica dolazi!“

Kočija je zastala pored provizorne zgrade železničke stanice, a sluge su odmah požurile da spuste male stepenice.

Lujevo srce je brže zakucalo. Koliko god da ga je dolazak u Pariz razočarao, ovo sada izbrisalo je i daleko nadmašilo sva loša iskustva koja je juče doživeo. *O ovome* je hteo da piše bratu i sestrama u Žiri.

Kraljica nije žurila. Okupljeno mnoštvo osećalo je da je prošla čitava večnost dok se njena prilika nije pojavila na vratima kočije, a okupljeni su počeli da joj kliču.

Prepun radoznalosti, Luj je posmatrao kraljicu Francuske. Nije bila lepotica, ali zračila je takvim dostojanstvom i elegancijom da je mnoštvo, pa i Luj, u nju zurilo kao opčinjeno. „Ona je... upečatljiva“, došapnuo je Rafaelu.

„Zaista jeste“, potvrdio je ovaj.

„A zašto nije tu i kralj?“, bio je radoznao Luj, dodajući: „Sigurno ima mnogo posla.“

„Nije došao iz bezbednosnih razloga“, ispravio ga je Rafael. „Železnica ne postoji baš dugo i moglo bi nešto da pođe naopako.“

„A svoju suprugu pušta da se izloži riziku?“, Luj je bio ogorčen, a njegova slika o mnogo hvaljenom kralju građana dobila je prvu pukotinu.

„Pa pretpostavljam da nije dopustila da je spreči“, branio je Rafael kraljicu i kralja. „A s moje tačke gledišta, to govori i o odgovornosti kralja za svoju zemlju. Ako bi se njemu nešto desilo, ne bismo više imali vladara.“

Luj, doduše, nije bio baš sasvim zadovoljan ovim odgovorom, ali nije ništa više rekao, već je pažljivo pratio kako kraljica ulazi u malu zgradu železničke stanice i penje se u jedan od svečano ukrašenih železničkih vagona. U tom trenutku na stanicu su stigla i druga kola, u kojima je, međutim, bio samo kraljičin prtljag. Sluge su s mukom izvukle velike, teške sanduke iz kočije i sa zadnjih klupa i stavili ih na već pripremljena kolica s točkićima. „Toliko prtljaga?“, zapanjeno je prošaputao Luj. „Da“, složio se Rafael. „Stvarno, ogromna količina, pre svega, kad čovek pomisli da je železnička pruga duga samo dvadeset kilometara.“

„Molim?“, upitao je Luj, pomislivši na mali zavežljaj koji je dve godine nosio. Ali on nije kraljica. „Šta će joj toliko prtljaga? Kuda ide ovaj voz?“

„Za Lepek“, uzvratio je Rafael. „Plemstvo uvek nosi mnogo stvari. Kad dvor putuje, to ti je uvek kao da se sele.“

Odmahujući glavom, Luj je ponovo poklonio pažnju pomoćnicima na železnici, koji su upravo pokušavali da ogromne sanduke sa zaobljenim poklopcima utovare u teretna kola voza.

„Nisu li ti sanduci nepraktični?“, razmišljao je.

Novi prijatelj ga je upitno pogledao. „Zašto?“

„Ne mogu da se naslažu jedan na drugi u vozu – izvrnuli bi se.“

„Tu si, naravno, u pravu“, složio se Rafael. „Takvi sanduci verovatno nisu prilagođeni ovom novom obliku putovanja. Za vožnju kočijama su zaobljeni poklopci, naprotiv, neophodni, inače...“

„... voda ne bi mogla da se sliva sa njih kad pada kiša“, dopunio je Luj. „To mi je jasno.“

U međuvremenu je sav prtljag natovaren u voz, a lokomotiva i vagoni krenuli su uz glasan pisak. Nakon nekoliko trenutaka na nebu su se videli samo još beli oblačići magle, ali i oni su brzo nestali, kao i mnoštvo koje se za nekoliko trenutaka razišlo.

„Hajde, idemo“, rekao je Rafael. „Žedan sam.“

„Dobro“, promumlao je Luj i utočio u misli pošao za poznanim nizbrdo. I dalje je razmišljao kako bi kola sa prtljagom mogla racionalnije da se popune. A i o tome koliko su nepraktične brojne kutije za šešire kakve je njegov otac izrađivao majci, koja je bila modistkinja. Velike cilindrične kutije mogle su, doduše, da se slažu jedna na drugu, ali sa strane, zbog okruglog oblika, nisu nudile oslonac. Koferi moraju da budu pravougaoni i ravni, kao što su i cepanice koje otac pravi za njegovog malog brata Kloda, koje ovaj toliko voli da slaže. Najednom ga je preplavio žestok osećaj čežnje za najmilijima u Žiri. Koliko bi samo voleo da je sada s njima, koliko bi voleo da opet čuje njihove glasove. Ali dotle će verovatno proći neko vreme. Ako hoće da se približi tom cilju, sada najpre mora da pronađe dobro šegrtsko mesto i da stekne solidan prihod kako bi jednoga dana mogao da dovede sestre i brata u Pariz.

4

Lujevo strpljenje ponovo je stavljeno na veliku probu kada se preko Trga Vandom uputio u potragu za šegrtskim mestom. Većina majstora se, ugledavši šesnaestogodišnjeg momka iz Žire, samo umorno nasmešila.

„Ovde smo u najboljoj četvrti Pariza, momče“, neprestano su mu govorili. „Probaj tamo dalje, kod farbara i štavilaca kože, njima bi dobro došli snažni momci kao ti.“

Ali Luj nije hteo da bude štavilac kože. A nije hteo ni kod farbara. Hteo je baš ovde. I bio je spreman da se bori za to. Iznenada, našao se na raskršću ulica 29. jula i Sent Onore, nekoliko stotina metara od Tiljerija, gde mu je pogled pao na izlog preko puta, prepun ogromnih kovčega sa zaobljenim poklopcima – baš onakvih kakve su prethodnog dana istovarali iz kraljičine kočije. Kao privučen nekom magijom, prešao je ulicu. Začuli su se glasni povici i zvižduci, a Luj je preplašeno primetio da je malo nedostajalo da ga pregazi neko vozilo. Mrmljajući izvinjenja, sklonio se s kolovoza i primetio da je ova kočija natovarena sanducima sa zaobljenim poklopcima. A onda mu je pogled ponovo skrenuo ka prodavnici ka kojoj su kola išla. Iznad vrata visio je veliki natpis: *Proizvodnja sanduka*

i pakovanje. Samo hrabro, Luju Vitone, rekao je sebi i gurnuo vrata prodavnice.

U prodavnici ga je okružila pomalo prašnjava tama. Luju je trebalo vremena da mu se oči prilagode na ovo novo osvetljenje. Osvrtao se unaokolo tražeći nešto, kada je primetio da ga kroz vrata u zadnjem delu prodavnice gleda nekakva vitka prilika. Susreo se sa gospodinom ljubaznog izgleda, od pedesetak godina, koji ga je pomalo podsećao na oca.

„Dobar dan“, rekao je.

„Dobar dan“, uzvratilo je čovek. „Šta mogu da učinim za vas?“

„Ja sam Luj Viton i tražim mesto šegrta“, uspeo je Luj da prozbori.

„A, tako“, uzvratilo je čovek. „Ti si taj.“

Lujeve misli rojile su se ogromnom brzinom. Ovoga puta nije smeo prosto da pusti da ga oteraju – bio je baš na pravom mestu, i to je i osećao!

„Molim vas“, rekao je Luj. „Znam da svakako niste baš mene čekali. Ali ja moram da postanem majstor koji izrađuje kovčege.“

Zaćutao je jer se tog dana predstavio već u pet drugih zanatskih preduzeća, a tek sada je došao na ideju da je i proizvođač putničkih kovčega neka profesija! Kako je, zapravo, do toga došao tek kada je video izlog gospodina Marešala? Njegov otac je, osim toga što je bio mlinar, na izvestan način bio i majstor koji izrađuje kutije i sanduke, jer je pravio kutije za šešire za mamu. I upravo to je sada rekao ovom čoveku: „Morate da znate da me je otac u Žiri naučio kako se prave kutije za šešire. Volim drvo, taj miris, strukturu...“

Osmeh na licu sagovornika postao je širi.

„Sve to zvuči veoma ubedljivo“, rekao je čovek.

Luj je trepnuo. Nije računao na to. „Molim?“

„Sve to zvuči veoma ubedljivo“, ponovio je čovek. „Rekao bih ti – hajde da uđemo u susednu prostoriju, pa ćeš mi pokazati šta umeš.“